

УДК 37.016:811.1/.2}:004

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2023-204-10>

РОЛЬ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

THE ROLE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF FOREIGN LANGUAGE LEARNING

Тесцова О.О.,

orcid.org/0009-0004-8154-7119

кандидат педагогічних наук, старший викладач

кафедри германських мов, зарубіжної літератури та методик їхнього навчання

Центральноукраїнського державного

університету імені Володимира Винниченка

Лопата І.Л.,

orcid.org/0009-0009-5822-2136

викладач

Центральноукраїнського державного

університету імені Володимира Винниченка

Світова глобалізація висуває усе більш жорсткі вимоги до випускників закладів вищої освіти. Крім професійних компетенцій, що включають певний набір умінь і навичок, сучасний фахівець повинен не лише орієнтуватися у своїй справі, а й відповідно до державних освітніх стандартів уміти читати іноземну професійну літературу, знаходити необхідну інформацію та належним чином застосовувати результати іншомовної підготовки у своїй професійній діяльності. Рівень оволодіння студентами іноземною мовою безпосередньо залежить від ефективної методики викладання та застосування інформаційних технологій.

Стаття звертає увагу на те, що цифрові технології стали важливим чинником у процесі вивчення мови. Електронні комунікаційні пристрої, такі як комп'ютери, ноутбуки, мобільні телефони, глобальна система зв'язку, відео- та аудіоконференції, відеотелефонія, вебтрансляції та чати стали невід'ємною частиною навчання мови та їх широкого використання в освіті. У статті також зазначається, що поява технологічного навчання суттєво розширила можливості вивчення іноземної мови та створила альтернативне віртуальне навчальне середовище, яке не обмежується стінами навчального закладу. Кожне заняття з іноземної мови зазвичай використовує певну форму технології. Це дослідження зосереджено на ролі використання нових технологій у процесі іншомовної підготовки, зокрема застосування формату Flipped studying. У статті є спроби пояснити використання технологій у процесі вивчення іноземної мови, проаналізувати попередні наукові дослідження, що пов'язані з використанням технологій для вдосконалення навичок володіння мовою, та висловити певні рекомендації щодо поліпшення використання цифрових технологій, які допомагають студентам закладів вищої освіти засвоювати матеріал за допомогою інформаційних досягнень сучасного світу.

Ключові слова: іноземна мова, інформаційні технології, сучасний метод.

World globalization puts increasingly strict demands on graduates of higher education institutions. In addition to professional competencies, which include a certain set of abilities and skills, a modern specialist must not only navigate his business, but also, in accordance with state educational standards, be able to read foreign professional literature, find the necessary information and properly apply the results of foreign language training in his professional activities. The level of students' mastery of a foreign language directly depends on effective teaching methods and the use of information technologies.

The article draws attention to the fact that digital technologies have become an important factor in the process of language learning. Electronic communication devices such as computers, laptops, mobile phones, global communication system, video and audio conferencing, video telephony, webcasting and chats have become an integral part of language learning and their widespread use in education. The article also notes that the emergence of technological learning has significantly expanded the possibilities of learning a foreign language and created an alternative virtual learning environment that is not limited to the walls of an educational institution. Every foreign

language class usually uses some form of technology. This study focuses on the role of using new technologies in the process of foreign language training, in particular the use of the Flipped studying format. The article attempts to explain the use of technology in the process of learning a foreign language, to analyze previous scientific studies related to the use of technology to improve language skills, and to make certain recommendations for improving the use of digital technologies that help students of higher education institutions learn material using information achievements of the modern world.

Key words: foreign language, information technology, modern method.

Постановка проблеми. За останнє десятиліття цифрові технології стали невід'ємною частиною освітнього процесу всього освітянського співтовариства. Ця технологічна еволюція людства стала важливою освітньою передумовою України, аби долучитися до безмежного навчального середовища як для викладачів, так і для учнів/студентів. Сьогодні низка закладів освіти в Україні все ще відчуває труднощі у цьому процесі, адже певна кількість навчальних закладів усе ще не забезпечена відповідними навчальними пристроями, такими як проектори, інтерактивні дошки, портативні комп'ютери та інше відповідне обладнання.

Більшість викладачів англійської мови стикається з певними протиріччями: бажанням зробити заняття з англійської мови більш ефективними та цікавими за допомогою цифрових технологій та відсутністю технічних можливостей на робочому місці; швидким розвитком освітніх технологічних можливостей та низьким рівнем обізнаності вчителів/викладачів щодо використання інформаційних технологій. Таким чином, вони лишаються напризволяще з проблемою та зменшують рівень мотивації аудиторії до вивчення іноземної мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Іноземна мова є одним із важливих елементів, що впливає на ефективну професійну діяльність будь-якого спеціаліста. Студенти протягом навчання мають оволодіти найголовнішими навичками англійської мови, такими як аудіювання, говоріння, читання та письмо [1, с. 217–220]. Окрім того, більшість науковців переконана, що одним із важливих елементів навчання є метод або ж підхід, який використовується під час занять, аби полегшити процес вивчення мови. Як зазначав Беккер, викладачі, які мають доступ до комп'ютера як до навчального інструменту і володіють достатньо високими навичками цифрової грамотності однозначно мають перевагу у своїй професійній сфері та разом із тим забезпечують високу якість освіти [2, с. 10–12].

Слід зауважити, що останнім часом вітчизняні науковці теж звертають велику увагу на зазначену проблему, у результаті чого з'являється низка досліджень, що висвітлюють проблему використання інформаційних технологій в освітньому процесі України. Серед них слід згадати праці Л. Морської, яка вивчає питання застосування інформаційних технологій у навчанні іноземних мов, П. Сердюкова – щодо теоретичних основ навчання іноземних мов у мовному виші з використанням інформаційних технологій, Н. Фоміних – про історичні засади застосування інформаційно-комунікаційних технологій у викладанні іноземних мов та ін. Незважаючи на ґрунтовні наукові роботи щодо застосування інноваційних технологій у навчально-виховному процесі, питання використання подібних досягнень у процесі вивчення іноземних мов потребує більш детального опрацювання у контексті сучасних освітніх тенденцій.

Постановка завдання. Система освіти постійно оновлюється, тому визначальним чинником освітніх змін є науково-технічний прогрес, який неможливий без застосування інформаційних технологій. Сьогодні велика увага приділяється розробленню стандартів інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освіті завдяки інтеграції України до світових освітніх процесів та мереж. Цифровий складник освітнього процесу став невід'ємною частиною сучасного суспільства. Зважаючи на те, що сучасний конкурентоспроможний фахівець має бути розвинутою особистістю, яка володіє усіма необхідними для ефективної професійної діяльності компетентностями, він ще має вміти засвоювати навчальний матеріал, використовуючи інноваційні освітні технології.

Виклад основного матеріалу. Технології завжди були важливою частиною навчально-освітнього процесу. Особливо актуальними вони стали на початку ХХІ ст., коли доступ до

комп'ютерних технологій та всесвітньої мережі Інтернет отримав чи не кожен житель цивілізованих країн. Цифрові технології стали невід'ємною частиною викладацької діяльності, за допомогою яких вони розширюють свої можливості та полегшують студентам процес вивчення іноземної мови.

У вітчизняній науковій літературі все частіше можемо спостерігати актуальність терміна «інноваційна педагогічна технологія», який передбачає цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів, педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчально-виховний процес від визначення його мети до очікуваних результатів [3, с. 338].

Основними джерелами і складовими частинами інноваційних педагогічних технологій є:

1. Соціальні зміни та, як результат, поява нового педагогічного мислення.
2. Наукові досягнення в педагогіці, психології, соціології тощо.
3. Наслідкування передового перспективного досвіду.

Застосування технологій суттєво змінило методи викладання багатьох дисциплін, зокрема англійської мови. Інноваційні педагогічні технології або ж електронне навчання пропонують велику кількість альтернатив, як зробити навчання цікавішим і продуктивнішим із погляду вдосконалення освітнього процесу.

Традиційний образ учителя чи викладача, що стоїть перед класом/аудиторією, читаючи лекцію чи пояснюючи новий матеріал, слід трансформувати з урахуванням розвитку сучасних технологій. Науковці зазначають, що використання технологій може створити навчальну атмосферу, зосереджену навколо учня, а не навколо вчителя, що, своєю чергою, створює позитивні зміни. Вони підкреслюють, що за допомогою комп'ютерних технологій заняття з іноземної мови стає активним місцем, наповненим значущими завданнями, де учні/студенти стають центром навчального процесу. Деякі закордонні науковці стверджують, що використання комп'ютерних технологій свідчить про високий рівень цифрової грамотності як викладачів, так і студентів [4, с. 175]. Технологія заохочує учнів навчатися індивідуально та набувати відповідальної поведінки. Самостійне використання технологій дає учням можливість самостійно орієнтуватися у навчальному матеріалі та визначати свої сильні і слабкі боки в процесі іншомовної підготовки. Розвиток знань і навичок студентів, які використовують комп'ютерні технології, забезпечує їм рівність можливостей незалежно від походження та місця проживання.

Г. Горун у своїй статті вивчає дидактичні можливості інформаційних технологій і зазначає, що вони сприяють кращому засвоєнню знань; активізують розвиток різних типів умінь та навичок, що стосуються володіння мовою (аудіювання на основі адаптованих та автентичних аудіо- чи відеофайлів, монологічне і діалогічне мовлення, переклад та реферування текстів за фахом, читання з використанням матеріалів мережі Інтернет; збагачення активного та пасивного словників; розуміння та застосування сучасної лексики, яка відтворює актуальний стан іноземної мови в тій чи іншій країні; креативність та розвиток нестандартного мислення під час вивчення мови та багато іншого). Автор також наголошує на індивідуалізації та диференціації роботи студентів, адже кожен із них під час застосування сучасних технологій у процесі вивчення іноземної мови здатен вибрати власний темп та обсяг навчального матеріалу, рівень його складності та, зрештою, метод контролю та оцінювання [5, с. 56].

Процес використання інформаційних технологій у процесі іншомовної підготовки має певні переваги, які слід урахувати під час планування занять:

- миттєвий зворотний зв'язок між викладачем та студентом під час використання цифрових технологій;
- архівне зберігання великих обсягів інформації з можливостями їх передачі;
- автоматичний переклад за допомогою комп'ютерних перекладачів;
- автоматичний переклад за допомогою комп'ютерних словників;
- автоматичне реферування й анотування матеріалів [5, с. 56–57].

Отже, ґрунтуючись на власному досвіді та наукових доробках багатьох науковців, слід зазначити, що студенти насправді дуже активно та вмотивовано долучаються до занять, під час яких використовують передові технології. Мін Пун у своїй статті зазначив такі позитивні моменти процесу іншомовної підготовки за допомогою цифрових технологій:

- 1) мотивує учнів/студентів вивчати англійську мову;
- 2) розвиває комунікативну компетентність учнів/студентів;
- 3) розширює знання учнів/студентів про культуру англійської мови;
- 4) поліпшує ефективність навчання;
- 5) поліпшує взаємодію не лише між викладачем і студентами, а й між усіма учасниками вибраного навчального середовища;
- 6) надає можливості для викладання англійської мови поза аудиторіями.

Однак науковець також зауважує, що надмірне та неправильне використання інформаційних технологій викладачами може призвести до оманливої симуляції навчального процесу [6, с. 32–33].

Мін Пун зазначає, що, як правило, про недоліки використання інформаційних технологій у процесі вивчення іноземної мови говорять викладачі середнього та старшого віку. Серед найбільш частих називають:

- 1) вірогідність відволікання студентів та відходження від основної теми занять;
- 2) неправильне або ж неефективне використання інформаційних навчальних технологій;
- 3) несвідоме надмірне використання технологій студентами;
- 4) певний розрив між методами навчання – традиційними та сучасними.

Розкривши деякі теоретичні аспекти використання цифрових технологій у процесі вивчення іноземної мови, слід звернути увагу і на практичні. Зауважимо, що новітні інформаційні технології за типом Google Meet, ZOOM, Microsoft Teams, Skype та ін. успішно використовуються викладачами під час дистанційного навчання на заняттях з іноземної мови. Вони значно розширюють аудиторію студентів, даючи можливість навчатися не лише в Україні, а й перебуваючи за її межами. Дистанційне навчання, що стало вимушеною формою здобуття знань із часів COVID-19, і досі триває для України через повномасштабне вторгнення Російської Федерації, змушує викладачів вибирати методи та принципи навчання, що були б ефективним у віртуальному освітньому середовищі.

Одну з таких форм дистанційного навчання називають Flipped Learning. Його можна розглядати як один із методів онлайн-навчання, який забезпечується за рахунок інформаційних технологій та допомагає викладачам переформатовати існуючі заняття у нову освітню структуру (рис. 1).

Етап 1. Підготовчий. Викладач визначає зміст навчання, створює відеолекції та надає їх студентам, а також організовує навчальну роботу, пов'язану з відеолекціями, готує матеріали до занять з англійської мови.

Етап 2. Перевірка. Викладач перевіряє розуміння учнями відеоуроку, теоретичного матеріалу та спостерігає за процесом навчання.

Етап 3. Самопідготовка. Студент навчається самостійно у власному темпі під час індивідуального перегляду відеолекцій.

Етап 4. Практичний. Під час засвоєння матеріалу студенти використовують знання, отримані з відеолекції, та виконують практичні завдання [7, с. 174–176].

Бергман зазначив, що різновид перевернутого навчання (Flipped Learning) – це відеоурок із тим самим змістом уроку, який був зазначений у навчальній програмі і дає змогу студентам підготуватися заздалегідь.

Далі викладач перевіряє та аналізує рівень розуміння, знань студентів, отриманих протягом заняття, за допомогою Zoom-конференцій, концентрується на більш складних завданнях. Окрім того, за такого підходу особлива увага приділяється освітнім технологіям і навчанню,

що базується на діяльності учнів – учнів, як основним компонентам структури уроку. Основні цінності фліп-навчання можна класифікувати на діяльність, орієнтовану на учня, індивідуальне навчання та лідерство.

Рис. 1. Порівняльна схема традиційного та Flipped-навчання

Аби зробити подібні форми навчання більш доступними та ефективними, навчальний заклад має бути готовим до певних технологічних удосконалень:

1) Інфраструктура для запису лекцій. Це має бути певне програмне забезпечення для запису лекцій, встановлене на комп'ютері кожного викладача, окрема студія запису лекцій або ж обладнані аудіолабораторії у навчальному закладі.

2) Система керування навчанням. У цьому разі це має бути вебпортал, де студенти можуть отримати доступ до вмісту курсів, на які вони зараховані, надсилати завдання, переглядати свої оцінки тощо. Подібні системи (платформи) можуть містити інструменти для керування та надання освітнього відеовмісту. Серед найбільш популярних в освітньому середовищі систем слід назвати Google Classroom, Acorn, Blackboard Learn і Moodle.

3) Система керування навчальним матеріалом – це вебпортал, який використовується для зберігання, керування та розповсюдження відеовмісту. Розгортання одного з них є обов'язковим для закладів освіти, які працюють у режимі он-лайн та створюють багато відеоконтенту. Багато систем керування вмістом включають такі функції, як захоплення фрагментів з екрана, редагування відео та аналітичні інструменти, які надають практичну інформацію про те, як студенти взаємодіють із відеовмістом.

Висновки. У статті розглянуто деякі важливі питання, пов'язані з використанням технологій у процесі вивчення іноземної мови. Огляд літератури показав, що технологічні ресурси не можуть гарантувати ефективності вивчення мови без систематичної професійної діяльності викладача та бажання і вмотивованості студентів. Стаття розкриває деякі важливі питання, пов'язані з використанням технологій у вивченні та викладанні англійської мови: визначення певних теоретичних засад, що окреслюють методи та принципи роботи цифрових технологій в освітньому процесі, попередні дослідження щодо використання технологій для вдосконалення навичок вивчення англійської мови та рекомендації щодо використання нових.

Слід також зробити висновок, що важливою умовою ефективного застосування цифрових технологій у процесі іншомовної підготовки є безпосередня цифрова грамотність як викладачів, так і студентів. Вони в обов'язковому порядку потребують підтримки та навчання для інтеграції технологій у викладання та вивчення мови. Огляд показав, що якщо технологія використовується належним чином, вона може принести багато переваг як викладацькому складу, так і студентській спільноті. Окрім того, зроблено висновок, що використання технологій відіграє ключову роль у процесі індивідуалізації вивчення іноземної мови, керуючись власними потребами студента та його темпом засвоєння матеріалу. Це, своєю чергою, створює високий рівень мотивації та бажання вивчення іноземної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Grabe W., Stoller, F.L. Teaching and researching reading. New York : Pearson Education, 2011. 291 p.
2. Becker H.J. Findings from the teaching, learning, and computing survey: Is Larry Cuban right? *Education Policy Analysis Archives*. 2000. № 8(51).
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Київ : Академвидав, 2004. С. 338–339.
4. Bull S., Ma Y. Raising learner awareness of language learning strategies in situations of limited recourses. *Interactive Learning Environments*. 2001. № 9(2). P. 171–200.
5. Горун Г. Використання нових інформаційних технологій на заняттях з англійської мови. *Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей* : збірник наукових статей. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 140 с.
6. Pun M. The use of multimedia technology in English language teaching: a global perspective. *Crossing the Border: International Journal of Interdisciplinary Studies*. 2014. № 1(1). P. 29–38.
7. Bergmann J., Sams A. Flipped learning: Gateway to student engagement. International Society for Technology in Education, 2014. 169 p.